

Research

ЗА ПРЕСТОЛИТЕ НА ЮСТИНИАНА ПРИМА

Йордан ТАБОВ

Институт по математика и информатика, БАН

Abstract. This article presents an information from the historical geography about the placement of the thrones of Archbishop Justinian Prima. The problem arises if the eventual residence of such a throne is in the area between Belogradchik and Vratsa, a little to the west of the Ogosta River.

Keywords: Justinian Prima, historical geography

Увод

Със своята Новела XI от 535 г. император Юстиниан I въздига „Архиепископията Юстиниана Прима” (по-нататък ще използваме съкращението АЮП) на едно от челните места в иерархията на независимите християнски Църкви – непосредствено след престолите на папата в Рим и на патриарха на Цариград. Този жест бил знак на специално внимание към неговата родина, която е спадала към диоцеза на АЮП.

Кое точно е било родното място на Юстиниан I?

Преобладава мнението, че това е днешното село Таор в Македония. Но според някои стари легендарни сведения родното място на Юстиниан I е град Охрид. Именно Охрид по-късно в течение на векове е престолен град на АЮП.

За фаворизираната от него архиепископия Юстиниан специално построил град с много църкви, който е бил седалище на архиепископа; според повечето изследователи това е „Царичин град” близо до днешното село Лебане в околностите на град Лесковац.

През периода на своето съществуване престолът на АЮП сменял местоположението си; най-дълго негова резиденция е бил град Охрид.

Достигналата до наши дни информация за АЮП е оскъдна и в същото време противоречива – ред стари свидетелства се игнорират или отхвърлят от съвременните специалисти. Много елементи в нея дават основание да се предполага, че както самата архиепископия, така и нейната история са били обект на безкомпромисни (и до настоящия момент успешни) атаки от страна преди всичко на Цариградската патриаршия, а и (с някои резерви) на Ватикана.

Един от най-любопитните проблеми, свързани с АЮП, е фактът, че император Юстиниан е светец на българската църква (денят му се отбелязва на 14 ноември), при това с български вариант на името: „свети цар Управда”. Той е имал и „славянско” житие (на старославянски), което не е запазено до наши дни, но е оцелял негов преразказ на латински. Обаче още преди малко повече от сто години този преразказ (и „историята” му) е бил анализиран от британеца Р. Брайс и житието е било „заклеймено” като фалшификат (Вгусе, 1887). По-късно обаче Г. Сотиров след внимателен критичен преглед отхвърля практически всички доводи на Брайс (Sotiroff, 1974) и така връща проблема за автентичността на „Юстиниани Вита” в първоначалното му положение. Какво в Житието (по-точно в преразказа му) е вярно и какво – не? Наивно е да се мисли, че в едно житие на светия непременно трябва да е

вярно всичко: житийният жанр има своите особени правила, които позволяват идеализиране на характери и постъпки и т.н. Но още по-наивно е да се мисли, че изцяло съчинени жития се създават току-така, без никакъв повод ...

Друг любопитен проблем е връзката на АЮП с България. Счита се, че от средата на XII век титлата на главата на АЮП практически без изключения включва съчетанието „и на цяла България“: по думите на Любинкович, един от най-авторитетните изследователи на тази симбиоза, „от втората половина на XII век охридските архиепископи по правило се подписват като „архиепископ на Първа Юстиниана и цяла България“” (Lyubinkovic, 1966). Това съчетаване на двете титли отдавна е обект на изследване и на дискусии между историците. Каква е причината за привързаността на споменатите архиепископи към името „България“? Тя изглежда странно на фона на диоцеза на АЮП, разпрострял се върху обширни територии; само част от него са български земи (при това без земите на Търновската патриаршия!). За илюстрация ще приведем едно много любопитно сведение за титулатурата на „Гаврил архиепископ на Първа Юстиниана на Охрид и на цяла България, Сърбия, Албания, Молдовлахия и други” от края на XIII век (Makushev, 1871) – то е на Фиг. 1. За отбелязване е, че Макушев нарича Гаврил с титлата „патриарх”, въпреки че според текста той е архиепископ.

Другое письмо къ тому же архіепископу Макарію Болгарскаго патріарха Гавріила (Γαβριήλ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρειδῶν καὶ πάσης Βουλγαρίας, Σερβίας, Ἀλβανίας, Μολδοβλαχίας καὶ τῶν λοιπῶν).

Фигура 1. Титлата на „Гавриил архиепископ на Първа Юстиниана на Охрид и на цяла България, Сърбия, Албания, Молдовлахия и други” от негово писмо до архиепископ Макарий (Makushev, 1871). Счита се, че писмото е писано в края на XIII в.

Накратко, проблемите около АЮП са сложни; за тяхното решаване са необходими мащабни комплексни изследвания на всички достигнали до нас сведения.

Тук ще насочим нашето внимание към публикуваното в стари печатни издания – книги и географски карти – за седалищата на архиепископите на АЮП, т.е. за градовете, които са били тяхна постоянна резиденция. Оказва се, че то е доста обширно, затова ще се ограничим само да го илюстрираме с няколко по-интересни издания – книги и карти.

Предварително трябва да поясним, че имената Юстиниан, Охрид и др. са били записвани по различен начин. Например италианският вариант на името Юстиниан е Джустиниани (*Giustiniani*); съответното име на митрополитския център на Юстиниана прима е Джустендил. В старите съчинения и карти правописът на тези имена не е бил стандартизиран, включително и на латинските варианти. Затова срещаме названия като *Iustinian*, *Justinian*, *Giustinian* и др. за Юстиниан; *Giustendil*, *Guistendil*, *Giustandil* и др. п. за града на Юстиниана прима, *Acrida*, *Ocrida*, *Ochrida* и др. п. за Охрид и т.н.

Лазар Соранциус, 1601 г.

Първият обект на нашето внимание е произведение на Лазар Соранциус, включено в сборник от три съчинения за Отоманската империя и турците. Фрагмент от него е представен на Фиг. 2. В този текст Соранциус пише, че „сега”, по негово време, Лихнид или Юстиниана Прима, която е родина на Юстиниан, се нарича Охрид (*Soranzius*, 1601, p. 176).

Seruianis inhabitatur. Errant igitur, qui hanc cum Guistendil eandem esse putant, quod trium dierum itinere hæ inuicem distent, in eadē licet prouincia sitæ. Errant quoque qui Guistendil primam, non vero secundam Iustinianam esse putant, quique Preseremo, vel Guistendil Iustiniani patriam statuunt, quem Lychnidi seu Iustinianæ primæ, quæ hodie Ocrida vocatur, natum esse, multis argumentis probari potest. Qui à via regia & trita lon-

Фигура 2. Фрагмент от текст на Л. Соранциус с обяснения за „Гуистендил” (Guistendil) – че Гуистендил е родина на Юстиниан, че е Лихнида или Юстиниана прима, която сега се нарича Охрид (Ocrida) (Soranzius, 1601 p. 176).

Гийом Сансон, 1670 г.

Фигура. 3. Фрагмент от картата „Северната част на Турция в Европа” на Г. Сансон, отпечатана в Париж в 1670 г. (Sanson, 1670)

Картата „Северната част на Турция в Европа” с автор Гийом Сансон е отпечатана в Париж в 1670 г. (Sanson, 1670). Фрагмент от нея е представен на Фиг. 3. На него се вижда означен град Кюстандил (Ciustandil) на запад от река Огоста и на северозапад от Враца. Кой би могъл да бъде този град?

Морери, 1681 г.

Третият обект на нашето внимание е текст в първото издание на „Големия исторически речник”, дело на известния френски ерудит от XVII в. Морери. Той е представен на Фиг. 4. В него се казва, че Охрид (тук с две форми на името си: Achride и Ochride) е град в Македония, наричан от турците Жюстандил; че това е старият Ахрис или Ахридус, наричан от Птолемей Лихнид по името на разположеното до него езеро; че е преустроен от император Юстиниан, защото е негова родина, и е получил от него титлата Митрополия на няколко провинции, изключващи Тесалоники.

Подчертава се, че „даже и днес гръцките епископи на Охрид носят титлата митрополити на България, Сърбия, Албания и др.” (Moreri, 1681 р. 40). Следва списък на изворите, от които са взети тези сведения: Юстинианов Кодекс, новела 119; Теодор Балсамон и др.

Сведението за титулатурата на Охридските архиепископи е важно; от него се вижда, че диоцезът на Архиепископията Юстиниана Прима през втората половина на XVII век е включвал епархии от България, Сърбия и Албания.

Коронели, 1687 г. и Кантели да Виньола, 1689 г.

Главният картограф на Венецианската република Винченцо Мария Коронели е автор на много карти; сред най-добрите измежду тях има карти, представящи територии от Балканския полуостров. Те са ценен източник на разнообразна информация, защото Коронели е бил

един от най-авторитетните учени-енциклопедисти за времето си. Във Венецианската библиотека (Biblioteca Nazionale Marciana) има специална сбирка *Coronelliana Marciana* от трудове на Коронели – ръкописи и печатни издания, чийто списък е впечатляващ. Сред тях са томове на Biblioteca Universale Sacro-Profana – първата в света енциклопедия със статии, подредени в азбучен ред (Encyclopedias, 2016), както и една от първите Космографии в следколумбовата епоха, носеща едновременно познанието на Античността и Средните векове, но и духа на Новото време (Coronelli, 1693).

ACHRIDE ou OCHRIDE, que les Turcs nomment *Guistandil*, ville de Macedoine. C'est l'ancienne *Achris* ou *Achridus* que Ptolomée appelle *Lychnidos* du nom d'un Lac sur lequel elle est bâtie. L'Empereur Iustinien repara cette ville où il avoit pris naissance, & il luy donna le titre de Metropole sur quelques Provinces, au defavantage de Thessalonique. Aujourd'huy même les Evêques Grecs d'Achride prennent le titre de Metropolitains de la Bulgarie, de la Servie, de l'Albanie, &c. * Code Iustinien, *novel.* 119. l. 508. Theodore Balsamon, *in Resp. de Patriarch.* Le Mire, *notit. Epif. orbis*, li. 1. c. 9. li. 2. & li. 3.

Фигура 4. Фрагмент от „Голям исторически речник или любопитна смес от свещената и светската история ...”, напечатан в 1681 г. Текстът завършва с титулатурата на „гръцките” епископи на Охрид – „Митрополити на България, на Сърбия, на Албания и т.н.” и с цитиране на първоизточниците на тази информация (Moreti. 1681 p. 40)

Една от картите на Коронели - „Гърция”, напечатана в Париж в 1687 г. (Coronelli, 1687) – отразява сведения за град *Ocrida* – Охрид,

който според текста в картата (ил. 5) има и турско название – Giustandil (Джустандил).

Фигура. 5. Фрагмент от картата „Гърция“, напечатана в Париж в 1687 г. (Coronelli, 1687)

Същото название на Охрид – Giustandil (Джустандил) – четем и на издадена две години по-късно (в 1689 г) в Париж карта (da Vignola, 1689) с автор друг известен картограф – Джовани Кантели да Виньола. Тук обаче освен поясненията, че Джустандил е наричан още Ocrida, а в миналото Achridus и Lychnidus, е добавено още едно важно за нас название на града от миналото: Юстиниана прима (Justiniana prima) (Фиг. б); то потвърждава, че названието Джустандил е било свързано с Юстиниана Прима.

Фигура 6. Фрагмент от картата „Македония” на Кантели да Виньола (Cantelli da Vignola, 1689), на който виждаме означени град Охрид с различни негови названия и Охридското езеро

Коронели, 1692 г.

Град с названието Giustandil (Джустандил) е представен и на друга карта на Коронели – от 1692 г., озаглавена „Карта на Дунав от Виена до Никопол” (Coronelli, 1692).¹⁾ Там той е разположен на югоизток от Белградчик (който пък е в левия горен ъгъл на фрагмента от картата на Фиг. 7) и на запад от река Огоста; т.е. той е показан приблизително на онова място, на което е „Кюстандил” на картата на Сансон от 1670 г. (Фиг. 3).

Фигура 7. Фрагмент от „Карта на Дунав от Виена до Никопол” от 1692 г.

Гийом Сансон, 1700 г.

Картата „Страни в империята на турците в Европа ...” (Sanson, 1700) е от същия автор Гийом Сансон, чиято карта „Северната част на Турция в Европа” от 1670 г. е разгледана по-горе (Sanson, 1670). На фрагмент от новата карта на Фиг. 8 се вижда град Жюстандил (Giustandil) на запад от река Огоста и на северозапад от Враца; на картата от 1670 г. (Фиг. 3) името му е Ciustandil. Аналогично Вруца от ил. 3 е поправена на Враца. Това означава, че картата от 1670 г. е била подложена на критична преценка, довела до някои поправки. Но и в новия вариант градът Жюстандил (Giustandil) е запазил положението си на северозапад от Враца. В същото време и на двете карти на Г. Сансон – от 1670 и 1700 г. – Охрид не е Жюстандил (Giustandil), т.е. не е Юстиниана прима. Означава ли това, че архиепископът на Юстиниана

прима е сменил седалището си и се е преместил от Охрид в друг град на северозападна България?

Фигура 8. Фрагмент от картата „Страни в империята на турците в Европа ...” на Гийом Сансон (Sanson, 1700)

Фарлати, 1751 г.

Illyricum sacrum или *Свещената Илирия* е многотомно историческо съчинение, в което е изложена историята на Католическата църква на Балканския полуостров. Автор на първите пет тома е Даниеле Фарлати, а VI и VII том са дело на двама автори: Даниеле Фарлати и Себастиан Колети. Първият том е бил напечатан през 1751 г.

Фрагмент от изображението на корицата на този първи том е показан на Фиг. 9. Там на карта на част от адриатическото крайбрежие на Балканския полуостров се вижда изобразен град с название “Justiniana P.”. От местоположението му на картата – то е доста приблизително, защото картата е само илюстративна – може да се направи извод, че град „Юстиниана прима” е разположен на югоизток от град Epidamnus /Епидамнус (средновековният Драч, сега Durrës/Дуръс в Албания) и на

север от река Genusus (сега Shkumbini/ Шкумба в Албания), а това сочи към град Охрид.

Фигура 9. Фрагмент от изображението на корицата на първия том на съчинението на Д. Фарлати *Illyricum sacrum* (*Свещената Илирия*) (Farlati, 1751)

Робер де Вогонди, 1755 г.

На напечатаната през 1755 г. карта „Европейска Турция” (Turquie européenne) на френския картограф Робер де Вогонди са отбелязани два града с название „Жюстендил” (Giustendil). Единият от тях е разположен близо до Ниш, южно от него (Фиг. 10), а другият е на юг-югозапад от София (Фиг. 11) и без съмнение е днешният Кюстендил. Охрид е означен (Фиг. 12)) с едно от прозаичните си имена – Ахрида (Achrida).

Фигура 10. Фрагмент от картата „Европейска Турция” (Turquie européenne) на френския картограф Робер де Вогонди (Robert de Vaugondy 1755). В центъра е названието „Жюстендил” (Giustendil), а малко над него – Ниш (Nissa). Прави впечатление разликата в шрифтовете: очевидно за картографа **Giustendil** е бил по-значим град от *Nissa*, а и от останалите градове – като например Лесковац и Цариброд

Фигура 11. Фрагмент от картата „Европейска Турция” (Turquie europeenne) на френския картограф Робер де Вогонди (Robert de Vaugondy, 1755). Долу е названието „Жюстендил” (Giustendil), а в горния десен ъгъл – София (Sophia). Шрифтовете на тези два надписа са еднакви, с по-едър и тъмен шрифт от надписите на обикновените градове

Фигура 12. Фрагмент от картата „Европейска Турция” (Turquie europeenne) на френския картограф Робер де Вогонди (Robert de Vaugondy, 1755). В центъра е названието Achrida (Ахрида)

Какво е представлявал в средата на XVIII век градът Giustendil/ Жюстендил, който се е намирал недалеч от Ниш? Какви функции са били съсредоточени в него – религиозни, икономически, военни, управленски? Сравними ли са с тогавашните функции на София и Кюстендил? Бил ли е по онова време Охрид седалище на архиепископа на Юстиниана прима?

Енциклопедия Пертенсис, 1816 г.

Текстът за Джустандел или Джустендил (Фиг. 13) гласи: „(1) голям и важен град на Европейска Турция в Македония, с гръцки архиепископски престол; близо до Охридското езеро, 60 мили югоизточно от Драч ... По-рано е бил наричан Лихнидус, и е бил родно място на Юстиниан I. ... (2,3) Два града в Европейска Турция, в България: 1. 80 мили на запад-северозапад от София; и, 2. 24 мили южно от нея” (Encyclopaedia Perthensis, 1816 p. 448). Интересно е да се отбележи, че в началото на XIX в. Охрид все още е бил считан за седалище на архиепископ (може би подчинен на Цариградския патриарх?), и че е описано разположението му спрямо Драч/Дуръс и Ниш, при това с грешна посока: „източно от Ниш” вместо „южно от Ниш”. В същото време Царичин град е съотнесен към София: „на 80 мили на запад-северозапад от София” – вероятно защото административно е спадал към българска територия.

Д’Армонвил, 1842 г.

Последен обект на нашето внимание е текст в първия том на „Речник на датите, фактите, местата и историческите личности ...” (d’ Harmonville, 1842). Той е представен на Фиг. 14. В него с малки изменения четем същата информация, която се съдържа в „Големия исторически речник” на Морери: че Охрид (тук с три форми на името си: Achride, Achrede и Ocrida), „сега” (в 1842 г.) Жюстандил, в Македония, е старият Acridus или Acris, наричан от Птолемей Lychnidos по името на

разположеното до него езеро; че е преустроен от император Юстиниан, защото е негова родина, и е получил от него титлата митрополия на няколко провинции, в ущърб на Тесалоники (d' Harmonville, 1842 p. 21). Добавено е, че „епископите на Охрид носят титлата митрополити на България, Сърбия, Албания и др.”; но за разлика от текста в „Големия исторически речник” на Морери няма твърдение, че това е „сега”. Всъщност през втората половина на XVIII в. Юстиниана прима е ликвидирана, и промяната в сведението за Охрид отразява новата ситуация, с известна двусмисленост: може би през първата половина на XIX в. се е допускало, че Юстиниана прима може да бъде възстановена – така, както малко по-късно е била възстановена Българската Църква (Екзархията).

**GIUSTANDEL, or ? a large and strong town
(1.) GIUSTENDIL, } of European Turkey in
Macedonia, with a Greek archbishop's see; near
lake Ochrida, 60 miles SE. of Durazzo, and 48 E.
of Nyssa. It was anciently called LYCHNIDUS,
and was the birth-place of Justinian I. Lon. 20.
36. E. Lat. 41. 40. N.
(2, 3.) GIUSTENDIL, two towns of European
Turkey, in Bulgaria; 1. 80 miles WNW. of So-
phia; and, 2. 24 miles S. of it.**

Фигура 13. Фрагмент от том X на „Енциклопедия Пертенсис ...”, издаден в 1816 г. Текстът за „Giustendil, или Giustendil” („Джустандел, или Джустендил”) предлага три града с това име: единият в Македония, сегашният Охрид, и още два в България: единият вероятно е Кюстендил, а другият, на запад-северозапад от София, вероятно е бил там, където са развалините на Царичин град в Сърбия

ACHRIDE, ACHRÈDE ou OCRIDA, aujourd'hui Guistandil, en Macédoine; l'ancienne *Accridus* ou *Acris*, ville que Ptolémée appelle *Lychnidos*, du nom du lac sur lequel elle était située; l'empereur Justinien, qui était né dans ses murs, l'embellit et l'érigea en métropole de la Bulgarie, au préjudice de Thessalonique (6e siècle); on l'appela Première Justinienne (*Justiniana prima*). Les évêques d'Achride s'intitulaient métropolitains de la Bulgarie, de la Servie et de l'Albanie.

Фигура 14. Фрагмент от текст в първия том на „Речник на датите, фактите, местата и историческите личности ...” (d' Harmonville, 1842 p. 21). Текстът завършва със споменаване на Юстиниана прима и титулатурата на епископите на Охрид – „Митрополити на България, на Сърбия и на Албания”

Заклучение и хипотеза

Данните, изнесени по-нагоре, маркират изменения в диоцеза и местоположението на престолния град на Архиепископията Юстиниана прима. Кой от тях отразяват същинско, реално положение от съвременността на авторите на изданията (картите и книгите); и кои може би са резултат от грешки или стари сведения?

Особен интерес за нас представлява изображеният на няколко карти „Джустендил” между Белоградчик и Враца. По-надолу ще аргументираме хипотезата, че този картографски обект се е появил като следствие от неправилно интерпретиране на текстове, според които „Джустендил”, т.е. седалище на Юстиниана Прима, е бил разположен до река Циабрус-Чабро. За авторите им тази река вероятно е била реката Морава, както например:

В „Царството на славяните” Мавро Орбини пише за битка, станала на „река Чабар (*Ciabro*), която днес се нарича Морава” (Orbini, 1968). Коментаторите на текста в сръбския превод поясняват, че

идентификацията *Ciabrum* = Морава се среща още у дубровнишкия автор Людовик Цриевич Туберон, у Феликс Петанчич и у Вранчич, и че Орбини вероятно е видял названието Чабар в съчинение на някой писател от XV-XVI в. (Orbini,1968).

През 1655 г. Софийският католически архиепископ Петър Богдан пише „... *da oriente il regno di Bulgaria, con la quale divide il fiume Morava, chiamato Ciabrus anticamente ...*”, т.е. на изток от царство България, с което споделя река Морава, наричана по-рано *Ciabrus ...*” (Ishirkov, 1915). За идентификацията на Морава с *Ciabrus* в своята „*Relatio*” за състоянието на католическата църква във България той се позовава на Птолемей: „... *à flumine vulgo Morava, quam Ptolomeus Ciabrum, Herod Cium appellant ...*” (Ishirkov, 1915).

Фигура 15. Фрагмент от картата “*Hungariae loca precipva recens emendate*” от „Географския наръчник” на М. Квад. Автор на картата, която носи дата 1592 г., е Йоан Самбук, императорски историк. На нея Ибар е десен приток на Дунав, от което излиза, че тук река Велика Морава носи името Ибар

От своя страна днешната Велика Морава за някои стари автори е била продължение на реката Ибър (според днешните представи приток на Морава); с други думи, според тяхната визия Южна (Българска) Морава и Западна (Сръбска) Морава са притоци на река Ибър. Велика Морава е с названието Ибър например на карта от „Географския наръчник” на Квад (Фиг. 15). Понеже Циабрус може да се разглежда като латинизирана форма на Ибър, е напълно реално текстовете за река Циабрус да са били свързвани с Ибър, а оттам и с Велика Морава.

По подобен начин названието Циабрус може да се свърже и с река Цибрица, близо до която е Белоградчишко-Врачанският Джустендил; именно тази интерпретация е възприета в историческата наука.

Тези разсъждения водят до хипотезата, че този картографският обект „Джустендил” между Белоградчик и Враца се е появил като следствие от неправилно интерпретиране на текстовете, според които седалище на Юстиниана Прима е било разположено до река Циабрус-Чабро. Или, казано малко по-грубо, „Царичин град” е бил „пренесен” – само на хартия – и поставен между Белоградчик и Враца.

БЕЛЕЖКИ

1. Картата е от колекцията на д-р Симеон Симов, подарена на България; пази се в Държавния Архив. Издадена е в Coronelli (1692).

REFERENCES

- Bryce, J. (1887). *Life of Justinian by Theophilus. English Hist. Rev.*, 2, 657-686.
- Cantelli da Vignola, G. (1689). *La Macedonia. Gio[vanni] Giacomo Rossi*, Roma, 1689. Source : Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, CPL GE DD-2987 (6003).

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5962243c/f1.item.r=Giacomo%20Cantelli%20da%20Vignola>

Coronelli, V.M. (1687). La Grecia. Presso Gio. Batta. Nolin, in Parigi, 1687.

Source: Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE D-15216.

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53033785c.r=Coronelli%20La%20Grecia>

Coronelli, V.M. (1692). Коронели, В. М. Карта на Дунав от Виена до Никопол. В: Стоименов, Д. (съставител) Българските земи в европейската картографска традиция (III-XIX в.). Тангра ТанНакРа, София, 2008. Карта III-18, с. 284 и 287-288.

Coronelli, V.M. (1693). Epitome cosmografica, o, Compendiosa introduttione all'astronomia, geografia, & idrografia per l'uso, dilucidatione, e fabbrica delle sfere, globi, planisferi, astrolabi, e tavole geografiche, e particolarmente degli stampati, e spiegati nelle publiche lettioni. Published in 1693, [s.n.] (Colonia). Изданието от 1713 г. е достъпно на сайта:

<http://books.google.bg/books?id=Ho85AAAAcAAJ&pg=PP1&lpq=PP1&dq=vincenzo+coronelli+Epitome+Cosmografica&source>

d' Harmonville, A.-L. 1842). Dictionnaire des dates, des faits, des lieux et des hommes historiques: ou les tables de l'histoire. Tome Premier. A. Levasseur et Cie, Paris, 1842.

Encyclopaedia Perthensis (1816). Or Universal Dictionary of the Arts, Sciences, Literature, &c. Intended to Supersede the Use of Other Books of Reference. Volume X. John Brown, 1816.

<https://books.google.bg/books?id=0wFQAAAAMAAJ>

Encyclopedias (2016). List of historical encyclopedias.

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_historical_encyclopedias

Farlati, D. (1751). *Illyrici sacri tomus primus. Ecclesia Salonitana ab ejus exordio usque ad saeculum quartum aerae Christianae*. Apud Sebastianum Coleti, Venetii, 1751.

- Ishirkov, A. (1915). Иширков, А. *Западните краища на българската земя*. I издание: София, 1915; II фототипно издание: Унив. изд. „Св. Климент Охридски” и изд. „СИБИЯ”, 1996, XLVII.
- Lyubinlovic, R. (1966). Љубинковић, Р. Традиције Приме Јустинијане у титулатури охридских архиепископа. *Старинар*, 17, 61-75.
- Makushev, V. (1871). Макушев, В. *Итальянские архивы и хранящиеся в них материалы для славянской истории: Неаполь и Палермо*. II. Санкт Петербург: Императорская академия наук.
- Moreri, L. (1681). *Le grand dictionnaire historique ou le Mélange curieux de l'histoire sacrée et profane: qui contient en abrégé les vies des patriarches, des iuges et des rois de l'ancien testament ... Tome Premier*. chez Jean Girin, & Bartholemy Riuiere, A Lyon. 1681.
- Orbini, M. (1968). Мавро Орбин. *Краљевство словена*. Београд: Српска књижевна задруга.
- Robert de Vaugondy, G. (1755). Robert de Vaugondy, G. *Turquie européenne*. [s.n.] (Paris ?), 1755. Source : Bibliothèque nationale de France, GED-7045.
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8445943k.r=Robert%20Turquie%20europ%C3%A9enne>
- Sambuc, I. (1592). Hungariae loca precipua recens emendate. Per Ioannem Sambucvm. Anno Domini 1592. In: Matthias Quad. *Geographisch Handtbuch: In welchem die gelegenheit der vornembsten Lantschafften des gantzen Erdbodems in zwej vnd achtzig in kupffer geschnittenen Taffeln furgebildt. Mit beybefügter notwendiger Beschreibung vnd auslegung derselben*. Bussemachers, Cologne [Köln], 1600.
- Sanson, G. (1670). Partie septentrionale de la Turquie en Europe ou sont les beglerbeglicz ou gouvernements de Bude, de Temeswar, de Bosnie et partie de celuy de Romelie dans chacun desquels sont marquées les residences des Sanglacz qui en dépendent, ou sont encor les

principautés de Transylvanie, Moldavie et Valachie, tributaires des turcs. Chez Pierre Mariette, Paris, 1670. Source : Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE D-15163

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b530337660/f1.item.r=Sanson%20Partie%20Septentrionale>

Sanson, G. (1700). Estats de l'Empire des Turqs en Europe, subdivisés suivant l'estendüe des Beglerbeglicz, ou Gouvernements dans lesquels sont marquées les résidences des Sangiacz qui en dépendent. ou sont encor la Transylvanie, la Valachie, la Moldavie, la Petite Tartarie, &c. Tributaires des Turqs. Chez H. Jaillot, A Paris, 1700. Source: Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE D-15255.

<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53036693j.r=turquie.langFR>

Soranzius, L. (1601). Patr. Veneti. (1601) Quod Ottomannvm, siue de rebus Turcicis. In : *Tvrca nicketos: Hoc est ; De imperio Ottomannico evertendo, et bello contra Tvrcas prospere gerendo, consilia tria, lectione & cognitione valde digna.* Typis Wecheliani, apud Claudium Marnium, & heredes Io. Aubrii, Francofvrti, M.DCI.

Sotiroff, G. (1974). The assassination of Justinian's Personality. Regina, Saskatchewan: Lynn Publishing Co., 1974.

ABOUT JUSTINIANA PRIMA

Резюме. В тази статия са представени стари сведения от географската литература за разположението на престоли на Архиепископията Юстиниана Прима. Поставя се проблема за евентуално

пребиваване на такъв престол в района между Белоградчик и Враца, малко на запад от река Огоста, както е на някои известни карти от XVII век. Предложена е хипотеза, че тази локализация е резултат от объркване и смесване на две реки – Ибър и Цибрица, за които през XVI-XVII век е използвано едно и също название – Ciabrus (латински) или Ciabro / Чабро (италиански).

✉ Professor Jordan Tabov
Institute of Mathematics and Informatics
Bulgarian Academy of Sciences
Acad. Georgi Bonchev Str., Block 8, 1113 Sofia, Bulgaria
E-Mail: jordan@tabov.com

© 2019 Venets: Author

